

POORTUGAAL IN OORLOGSTIJD

Herinneringen aan de 2de Wereldoorlog.

*door H.J. Vermaat
(geschreven in 1983)*

*Opgetekend aan de hand van herinneringen
en uit de dagboekantekeningen van mijn
broer Jan.*

*Wij woonden in Poortugaal op de boerderij te Achterweg 15.
Bij het uitbreken van de oorlog op 10 Mei 1940 bestond het
gezin uit : Vader (42), Moeder (38), Henk (12), Jan
(10) Piet (4) en de inwonende dienstbode Jeanne Kok uit
Hoogvliet.*

De oorlogsdreiging bestond al lang. Immers begin Augustus

was het Nederlandse leger gemobiliseerd. In Poortugaal werden 62 mannen opgeroepen.

Op 29 Augustus 1939 moesten alle paarden uit het gehele dorp (van een bepaalde leeftijd) bij de molen komen. Dat waren er erg veel omdat de boeren practisch nog geen tractoren hadden. Uit deze paarden werden er een aantal gevorderd voor het Nederlandse leger. Vader moest ook een paard afstaan (de Nel). Al de gevorderde paarden gingen in kolonne lopend naar Rotterdam.

Na de "Mobilisatie" kwam er achter de boerderij van onze buurman Leen Verhoeff een Zoeklicht met bedieningssoldaten (tot vreugde van onze dienstbode). Ook werd er een zoeklicht geplaatst bij Arie Verhoeff aam de Slotsedijk.

Vele artikelen werden door de mensen gehamsterd, omdat men vermoedde een schaarste bij een eventuele oorlog.

Op Vrijdag 10 Mei werden we plotseling om 4 uur 's morgens wakker door een oorverdovend lawaai. Eerst wisten we niet wat het was. Het waren laag-overvliegende vliegtuigen. Men voelde dreunen en men hoorde ontploffingen van afgeworpen bommen. Via de radio hoorden we dat Duitsland ons land onverhoeds had aangevallen.

Parachutisten werden er afgeworpen bij de Spijkenisser brug en op het vliegveld "Waalhaven". Herhaaldelijk kwamen er grote Duitse transportvliegtuigen over, waarin de soldaten in de geopende deuren

klaar stonden om af te springen.

Bij het uitbreken van de oorlog leed vader aan pleuritis. Hiervoor moest hij absolute bedrust houden. Daarvoor liet hij de knechts onze kelder, die gemetselde gewelven had, met balken stutten. Buiten tegen de muur werd de smalspoorrails van de aardbeieienpluk opgestapeld. Onze bedden gingen ook de kelder in. Tijdens de 5 oorlogsdagen lag vader in de kelder. 's Nachts sliepen wij allemaal in de kelder.

In die tijd molken wij \pm 15 koeien. De melk werd elke dag gehaald met paard en wagen door melkboer Bas Blok, die aan de Schulpweg in Rotterdam-Zuid woonden. Hij ventte deze melk in de stad als uit consumptie-melk. Door de oorlogshandelingen kon Bas Blok niet komen (hij woonde practisch naast het vliegveld Waalhaven).

Daar de meeste koeien in het voojaar kalvden, hadden wij in Mei een topaanvoer van melk. Veel boeren gooiden de melk weg. Wij karnden de melk. Dit gaf extra veel werk voor moeder. Alle tonnen en vaten stonden vol om de melk te laten zuren. Een geluk was, dat wij nog een bedrijfsklare karn hadden, waar 200 liter in kon.

Dinsdagmiddag ~~13~~¹⁴ Mei zagen we een grote grijze wolk boven Rotterdam

Deze wolk werd steeds groter. Later hoorden wij dat de Duitsers

de stad hadden gebombardeerd. Vele branden ontstonden (de meeste mensen kookten op kolenkachels). Door de felle wind brandde het gehele centrum van Rotterdam af.

Ongeveer 3 weken na de oorlogsdagen ben ik met moeder per fiets naar Rotterdam gegaan. Staande op de Maasbruggen zag je een vlakte met alleen maar puinhopen en ruines. De straten waren niet meer te herkennen.

? Woensdag 14 Mei Nederland capituleert. In een school in Rijsoort tekent Generaal Winkelman, de Nederlandse opperbevelhebber, de capitulatie-voorwaarden.

Op 20 Mei 1940 zijn ook in Zeeland de gevechtshandelingen afgelopen, zodat nu geheel Nederland in handen van de Duitsers is (iedere vaderlandslievende) Nederlander sprak in de oorlog niet over Duitsers maar *Moffen*.

In de week van 28 Mei kwamen veel Duitse soldaten met wagens en paarden op het dorp. De scholen werden gevorderd. Veel mensen kregen inkwartiering.

Wij kregen ook een "Feldweibel" op het zolderkamertje. Het waren stoottroepen, die aan de Grebbe-linie gevochten hadden. Na een week vertrokken ze weer.

14 Juni 1940: De distributie van brood gaat in. Per week per hoofd 2000 gram.

Deze maand hebben de Engelsen 's nachts een paar bommen bij de Spijkenisserbrug uitgeworpen. Van de boerderij van Sijmen

Timmers, die dicht bij de brug stond, lag de achtergevel eruit. De gehele schuur was ontzet.

Een dag later, om 12 uur 's middags, vloog door onbekende oorzaak al de munitie op het Rotterdamse Tramweg Station Hoogvliet de lucht in. Het gehele (open lucht) station lag vol met munitie, geweren, revolvers, granaten, ransels enz.

Dit was afkomstig van het Nederlandse leger. Thuis achter de boerderij staande, zagen we allemaal vuurpijlen de lucht invliegen boven Hoogvliet. Dit bleken granaten, die door de ontploffingen de lucht in gestingerd werden, waarna ze ontploften.

Het huis van de stationsbeambte werd totaal vernield. Vele ander huizen liepen ook gevaar in brand te raken door de rondvliegende granaten. De Rotterdamse brandweer kwam met diverse motorspuiten te hulp. Hoogvliet beleefde een zeer angstige middag. De volgende dag was er van het station niet veel meer over dan een hoop zwarte overblijfselen; de rails waren verbogen en het perron was totaal vernield.

Na enige dagen werd na een grondig onderzoek door de Duitse soldaten het station voor het publiek vrijgegeven. Vele schooljongens (ook wij) haalden half-verbrande helmen, revolvers, bajonetten, kogels en hulzen weg. Dit trachtte de politie te beletten, wat veelal niet lukte.

In Augustus 1940 kwamen er weer veel Duitse soldaten op het dorp. Vele grote huizen werden gevorderd. Binnen enkele uren

moesten de bewoners hun huizen verlaten, meestal met achterlating van veel meubels. De Ortskommandantur (bureau van de Ortskommandant) werd gevestigd in de villa F. v.d. Poest Clementlaan 40.

Er kwamen twee zoeklichten; één bij Welhoek en één bij de Poortugaalseweg. Op het dak van het café "Het Wapen van Poortugaal" stond een glazen hok als waarnemingspost voor vliegtuigen. Dit was dag en nacht bemand.

Toen deze bezetters later weer vertrokken, waren de gevorderde huizen veelal uitgewoond.

In September 1940 vielen er 's avonds 5 bommen in het open veld in de omgeving van Arjansweg - Welhoeksedijk. Op een perceel van vader (Vijfmeet) lag een onontpofte bom. Deze is later door de Hollandse genie onschadelijk gemaakt.

1941.

Dinsdag 11 Februari. De gehele avond werd er door vliegtuigen druk over het dorp gevlogen, zodat moeder nog niet naar bed was gegaan. Als er 's avonds en 's nachts veel vliegtuigen overvlogen, die veel door het lucht doel-geschut beschoten werden, dan bleef moeder altijd op. Zij stond dan dikwijls uren in de koude gang voor het raampje van de voordeur te kijken en te luisteren.

Dit werd in latere jaren nog erger bij de grote geallieerde luchtaanvallen op Duitsland. Deze vliegtuigen vlogen niet zo hoog om zich in het donker te oriënteren. Zij werden beschoten en vele

zoeklichten probeerden ze te vinden.

Eerst vloegen ze met honderden te gelijk gedurende uren richting Duitsland, om later weer terug te komen naar Engeland. Dit ging altijd gepaard met een dof aanzwellend gebrom van de vliegtuigmotoren, waar tussen de ontploffingen van het luchtafweergeschut.

Maar op 11 Februari hoorden we een klap op het dak en daarna geschreeuw en geroep in de Kerkstraat. Bij de boerderij van Leen Verhoeff lag een brandbom te branden. De klap op ons dak bleek de volgende morgen een beugel te zijn, waarmee de brandbommen aan het vliegtuig bevestigd worden. Even nadat de bom ontbrand was blies de nachtwaker (Jacob van Luik) op de brandhoorn. Hierdoor kwamen er veel mensen naar buiten. Dit was funest, toen er even later 3 brisantbommen vielen in de F.v.d. Poest Clementlaan (ong. bij no. 14). Eén bom in het weiland, de ander op het wegdek voor het huis van Notaris Bennink. Jacob van Dijk en Plona Bastemeier werden dodelijk getroffen. Mevrouw Spekman en notaris Bennink verloren beiden een been. Of er nog getroffen waren bij de Duitse gewonde soldaten is niet bekend gemaakt. Alle ruiten in de directe omgeving waren gesneuveld. De 3de bom, die niet ontplofte lag in de kelder bij Jacob Timmers. De bom was door het dak, plafonds en vloeren heengevallen. Later is deze bom door de Duitsers onschadelijk gemaakt.

In die nacht vielen er op Hoogvliet ook bommen. Een man werd

daar gedood, enkele huizen vernield.

Woensdag 19 maart werden we 's nachts door een geweldige dreun uit onze slaap gewekt. Vader ging op dorp kijken en kwam terug met het bericht, dat er in de Kruisdijk bommen gevallen waren. De volgende morgen bleek, dat er daar 15 bommen gevallen waren. Het huis en de schuur van de familie van Looijen waren verwoest en er waren 2 licht gewonden.

14 Juni 1942. Verlaging van boter, melk en kaasrantsoen.

2 Augustus 1942. Ongeveer 3 uur in de morgen werden we wakker door een zwaar vliegtuiggeronk met een hevig schieten. Daarna een eigenaardig geronk van een neerstortend vliegtuig, dat al nader en nader komt. Dan een klap en het geronk is verdwenen. Even later ziet moeder een vuurgloed uit de richting van het tramstation. (zij stond weer voor de voordeur te kijken). Zij nemen aan dat het neergestorte vliegtuig ligt te branden. Even later komt Jan Groenenboom aanhollen er roept dat de boerderij van oom Gerrit Vermaat bij het R.J.M.. station in brand staat.

Het vliegtuig is 100 meter voorbij de stee in de Slotsedijk geschoten.

Hoewel midden op het grintwegdek was er een gat van ong. 6 meter diep, waar het vliegtuig in zat. Het zit er nu nog (zie note red.) want het was onmogelijk om het te bergen. De Duitsers hadden het wel gewild om de stoffelijke resten te bergen. Omdat

overal in het rond brokstukken lagen, zagen we dat het een Duits vliegtuig was (tot onze vreugde).

Tijdens zijn val was er brandende benzine op het rieten dan van de boerderij gevallen. In zeer korte tijd stond heel het gebouw in lichter laaie. De bewoners Oom Gerrit met zijn huishoudster Jante Anna Vermaat en de dienstbode Nel van Tienderen konden niets dan enige kledingstukken redden. Zij moesten zich haasten, daar het brandende rieten dak elk ogenblik naar beneden kon schuiven. De boerderij heeft gestaan vlak naast het tegenwoordige Metro-station. Dinsdag 8 September 1942 omstreeks 11 uur in de morgen brandde de Boerderij "Welhoek" van Huib Jimmeers af. Deze stond aan de Welhoeksedijk op de grens met Hoogvliet. De oorzaak is nooit bekend geworden. Het woonhuis kon door de Poortugaalse en de Hoogvlietse brandweer behouden blijven.

De Nederlandse politieke partij "Nationaal Socialistische Beweging" (N.S.B.) sympatthiseerde (heulde) met de vijand, de Duitsers. Op Poortugaal waren er veel leden van deze partij. Sommige families waren het allemaal. Daarom moesten de vaderlandslievende mensen goed uitkijken, dat ze niet verraden werden door deze landgenoten. De N.S.B.-ers werden ook als vijanden beschouwd. Dit werd nog verergerd, omdat de W.A. over dorp marcheerde. De W.A. was een semie-militaire organisatie (knokploeg) van de N.S.B. Zij liepen in zwarte uniformen en vergeleken zich met de S.S. Tijdens hun marcheren, waarbij zij

strijdliederen zongen, moesten de andere burgers toekijken. Draaiden dezen uit demonstratieve minachting hun hoofd om, dan kregen zij een aframmeling.

Naast de N.S.B.-leden waren er ook mensen, die sympathiseerden met hun. Zij allemaal waren zeer gehaat. Speciaal mijn moeder haatte hun en de vijand buitengewoon. Zij liet dit veel blijken en waar mogelijk werkte ze hun tegen.

De oorlogs-berichtgeving in courant en radio stond onder censuur en was zeer pro-Duits. Wij luisterden altijd stiekem naar "Radio Oranje", de berichtgeving van de vrije Nederlandse regering in Londen. Ook Koningin Wilhelmina sprak meerde malen via deze zender tot bezet Nederland. De Duitsers trachtten deze zender dan ook te storen. Het luisteren naar Radio Oranje was ten strengste verboden. Vele Nederlanders hebben dit dan ook met de dood moeten bekopen, veelal door verraad van hun landgenoten.

Via deze zender werden er vanuit Londen geheime gecodeerd boodschappen uitgezonden voor het ondergrondse verzet. Mede hierdoor moesten later alle radio's ingeleverd worden, wat echter het luisteren naar Radio Oranje niet kon verhinderen. Zo hoorden wij tot onze grote vreugde op 3 Februari 1943, dat het Duitse verzet in Stalingrad gebroken was.

Woensdag 31 Maart 1943 vlak voor het middageten hoorden we een zwaar motorgeronk, dat al nader en nader kwam. Dan dreunen van granaten van het afweergeschut, gevolgd door het

een aframmeling.

Naast de N.S.B.-leden waren er ook mensen, die sympathiseerden met hun. Zij allemaal waren zeer gehaat. Speciaal mijn moeder haatte hun en de vijand buitengewoon. Zij liet dit veel blijken en waar mogelijk werkte ze hun tegen.

De oorlogs-berichtgeving in courant en radio stond onder censuur en was zeer pro-Duits. Wij luisterden altijd stiekem naar "Radio Oranje", de berichtgeving van de vrije Nederlandse regering in Londen. Ook Koningin Wilhelmina sprak meerde malen via deze zender tot bezet Nederland. De Duitsers trachtten deze zender dan ook te storen. Het luisteren naar Radio Oranje was ten strengste verboden. Vele Nederlanders hebben dit dan ook met de dood moeten bekopen, veelal door verraad van hun landgenoten.

Via deze zender werden er vanuit Londen geheime gecodeerd boodschappen uitgezonden voor het ondergrondse verzet. Mede hierdoor moesten later alle radio's ingeleverd worden, wat echter het luisteren naar Radio Oranje niet kon verhinderen. Zo hoorden wij tot onze grote vreugde op 3 Februari 1943, dat het Duitse verzet in Stalingrad gebroken was.

Woensdag 31 Maart 1943 vlak voor het middageten hoorden we een zwaar motorgeronk, dat al nader en nader kwam.

Dan dreunen van granaten van het afweergeschut, gevolgd door het geluid van een duikend vliegtuig. Wij trachtten zo snel mogelijk in de kelder te komen. Alles schudt, trilt en dreunt van ontploffende

bommen. Later bleek, dat er in de polder een spoor van bommen lag. Het liep van Welhoek tot in Rotterdam-West. Vele vliegtuigen hadden bommen uitgeworpen. In Rotterdam-W. vielen vele doden in de buurt van de Hudsonstraat.

Via Radio Oranje volgden we met bange vermoedens de aanval van Japan op Nederlands-Indië, zoals de slag in de Java-Zee. Groot was dan ook onze teleurstelling toen op 9 Maart 1942 generaal Terpoorten op Java capituleerde voor de Japanners.

Op 4 Maart 1943: lucht-bombardement op den Briel. Bommen vielen op de technische school. Vele doden. Uit Poortugaal werd Jan Luiten gedood. Hij was een schoolvriend van mijn broer Jan.

Metalen werden gevorderd door de Moffen. Hierdoor werd op 28-6-1943 de grote koperen klok uit de kerktoren van de Herv. (ormde) Kerk gehaald. Per schip met andere kerkklokken naar Duitsland gezonden om gesmolten te worden. De goede Vaderlander J. van Dijk uit Dordrecht bracht zijn schip vol met kerkklokken op een veilige plaats in het Ijsselmeer tot zinken.

Na de oorlog werd dit schip weer gelicht. Alle kerkklokken hangen nu weer op zijn plaats. (zie gedenksteen in de hal van de Ned. Herv. Kerk te Poortugaal).

Onder grote verslagenheid, met diep medelijden en opgekropte woede drong het drama van 11-10-1944 te Rhoon tot ons door. In de buurtschap "het Sluisje" aan het einde van de Rijdsdijk (nu

woede drong het drama van 11-10-1944 te Rhoon tot ons door. In de buurtschap "het Sluisje" aan het einde van de Rijdsdijk (nu verdwenen door de aanleg van de Zuidelijke Rijksweg van de ringweg om Rotterdam) was een Duitse soldaat aan een elektrische draad blijven hangen. Deze draad was kapot gewaaid door de storm. Spoormaker, de machinist van het poldergemaal van het Binnenland van Rhoon werd door een Duitse officier gesommeerd de soldaat los te maken. Spoormaker weigerde dit, wegens gevaar voor eigen leven. Hierna werd de kapotte draad als een sabotage-daad aangemerkt door de Duitse officier.

7 mensen werden opgepakt en voor een vuurpeloton gezet. Kees Barendregt, directeur van de daar staande vlasfabriek zag dit aan en ging een goed woordje doen voor deze mensen. Ook hij werd gedwongen om erbij te gaan staan.

Zo werden doodgeschoten: Hendrik Spoormaker en zoon Leendert van 21 jaar, J.H. v.d. Wagt, L. Kouwenhoven, J. de Raadt en Kees Barendregt.

Hierna staken de Duitsers de vlasfabriek met 3 huizen in brand, alsmede het huis van Kees Barendregt, dat helemaal aan de Kleidijk stond. De bewoners kregen geen tijd om iets uit de huizen mee te nemen.

29 April 1943: Afkondiging: Alle leden van het voormalige Nederlandse leger zullen weer in krijgsgevangenschap in Duitsland teruggevoerd worden.

30 April 1943: Door deze afkondiging werd er op bijna alle plaatsen van ons land gestaakt. Ook het personeel van de boeren staakte. Vrijwel alle boeren leverden die dag geen melk.

Zaterdag 1 Mei 1943: Het politie-standrecht (Deutsche Polizei kan een ieder dadelijk neerschieten) werd afgekondigd. Daarbij werd verboden: 1. Samenscholing, 2. Staking, 3. Dragen van wapenen, 4. Verspreiden van circulaires, die de openbare orde zouden kunnen verstoren, 5. Zich verzetten tegen de openbare macht, 6. Zich tussen 20 en 6 uur in de open lucht op te houden. Tijdelijk werden alle sportwedstrijden afgelast.

Maandag 3 Mei 1942. Een overvalwagen van de Sicherheitspolizei met hollandse rechercheurs kwam 's voormiddags Vader arresteren, wegens het niet leveren van melk. Daar hij niet thuis was, vertrokken zij onverrichterzake.

De volgende dag kwam de overval-wagen weer. Vader was naar Rotterdam. Nu kreeg Moeder de boodschap, dat Vader zich om 4 uur moest melden op het politie-bureau Haagse Veer in Rotterdam. (Hoogstwaarschijnlijk was Vader angebracht door Poortugaalse boeren van de verkeerde kant, maar dit is nooit uitgekomen).

Moeder ging Vader tegemoet met wat kleren en brood. Op de stoomtram-halte aan de Boergoensevliet haalde zij hem uit de stoomtram. Na verhoor op het Haagse Veer werd hij in een cel met 8 andere gevangenen opgesloten. Twee dagen later werd hij met een groot aantal andere gevangenen met autobussen naar het

Maasstation gebracht. (Dit station bestaat nu niet meer). Hier werden zij per trein naar het concentratie-kamp te Vught getransporteerd. Daar werden hun hoofden kaal geknipt en kregen zij gestreepte gevangenis-kleren aan.

Over de onmenselijke behandeling in het kamp heeft Vader later nooit één woord willen vertellen. Een indruk geeft het boekje "Scheveningen-Vught".

Moeder wist (nadat zijn adres bekend was) zijn gevangenneming te verlichten door 2 x per week per post een pakje met levensmiddelen te zenden. Ook heeft Vader veel steun gehad van zijn medegevangene Adrianus Lankhaar.

Lankhaar was al langer in "Vught" en hij was "Kapo" van het blok waar Vader in zat. Zodoende kon hij ongemerkt Vader bevoordelen en hem niet het rotste werk laten doen. Dit heeft waarschijnlijk zijn leven gered, daar hij niet zo'n sterke gezondheid had.

Thuis probeerde Moeder met de knechts de boerderij draaiende te houden. Zij leefde in grote spanning, wat er met Vader zou gebeuren. Hier kwam nog bij, het gerucht ging, dat zij van de boerderij gezet zou worden ten gunste van een N.S.B.er. Ik geloof stellig dat door deze spanning en de felheid waarmee zij de oorlog beleefde, zij niet oud geworden is.

31 Mei 1943: Afkondiging: Alle radio-toestellen moesten ingeleverd worden, uitgezonderd die van de N.S.B.-ers.

Het bezitten van een radio werd als een sabotage daad beschouwd. Moeder leverde een oud kapot toestel in en bleef met het goede toestel stiekem naar Radio Oranje luisteren.

Maandag 15 Juni 1943; Vader werd vrijgelaten en op de trein gezet naar Rotterdam. Daar moest hij zich afmelden bij de Sicherheits-Polizei. Hierna belde hij naar huis. Moeder en ik hebben hem opgahaald met Tilbury en paard van het toen bestaande veer Delfshaven-Heijplaat. Toen de boot in Heijplaat aankwam stond er iemand op de boot te zwaaien. Eerst herkenden wij hem niet, omdat hij kaalgeknipt was. Thuis volgde een onthaal met feleclatities van goede vaderlanders.

Donderdag 9 September 1943. Voordat de kranten verschenen ging het als een lopend vuurtje over het dorp, dat Italië onvoorwaardelijk gecapituleerd had. Overal zag je groepjes mensen bij elkaar om het goede nieuws te bespreken.

Woensdag 12 Januari 1944. Vanmiddag half 6 zijn er veel brandbommen rond het dorp uitgeworpen, zonder echte schade te veroorzaken.

Woensdag 12 Januari 1944. Vanmiddag zetten 2 mannen hun fietsen tegen het Gemeentehuis, gingen naar binnen. Daar knevelde zij onder bedreiging gemeente-secretaris van Es (die de gehele oorlog door bangigheid een zeer stipte ambtenaar bleef) en zijn klerk Buurveld. Zij gingen er vandoor met nieuwe distributie voedsel kaarten en stamkaarten. Deze waren nodig voor

onderduikers. De overval werd uitgevoerd door de later zo bekende Johannes Post met zijn helper.

Nadat Vader enkele uren thuis was uit Vught ging hij lopend door de boomgaard en weiland naar de Welhoeksedijk, waar Mevr. C. Lankhaar-Gielen woonde. Hier ging hij de groeten overbrengen en verslag doen. Later werd vernomen, dat Janus Lankhaar als gevangene werkte aan het graven van een tankval in de buurt van Zwiendrecht. (deze plaats wordt ook genoemd in het boekje "Schevening-Vught"). Om Mevr. Lankhaar in staat te stellen een glimp van haar man te zien, zijn Vader en Mevr. Lankhaar enkele malen per tilbury naar Zwiendrecht gereden. Ook trachtten zij wat etenswaren voor hem daar te deponeren. Dit alles was niet zonder gevaar wegens de strenge bewaking. Soms kwamen zij dan ook onverrichterzake terug.

Om het leven van zijn oude medegevangenen iets te vergemakkelijken, werden er per post levensmiddelen pakketjes naar Vught gestuurd, o.a. naar A. Lankhaar en A.G. Bomhof (zie het boekje "Vught" van Gerth van Zanten).

A. Lankhaar is na afloop van de oorlog pas weer thuis gekomen. Hij is wel door een hel gegaan. Vanuit Vught werd hij naar Duitsland getransporteerd, toen de Amerikaanse en Engelse legers oprukten naar Nederland. In Duitsland heeft hij in verschillende concentratie-kampen gezeten. In het kamp Dachau werd hij tenslotte bevrijd door de Amerikanen. Daar vandaan is hij met enkele

vrienden lopend en listend naar Nederland gekomen. Onderweg sliepen zij in het veld of in schuren, terwijl zij hun voedsel stalen (soms met bedreiging, wat hun wel geleerd was in het kamp). Zo arriveerde hij op 11 Juni 1945 in Poortugaal. Hij was door de vele aframmelingen zodanig verminkt, dat hij zijn verdere leven nooit meer kon werken.

8 Mei 1943. Afkondiging: Alle mannen van 18 tot 35 jaar moeten zich melden op een arbeidsbureau.

De voedselvoorziening voor de bevolking begint steeds slechter te worden; vooral in de steden. Wij (Jan en ik) gingen op de Hogere Burger School op het Afrikanerplein in Rotterdam-Zuid. Wanneer wij onverwachts 's middags vrij kregen, wilden onze klasgenoten onze boterhammen heel graag opeten.

Enige jaren voor de oorlog had onze regering het rijksbureau voor de voedselvoorziening in oorlogstijd gevormd. Het personeel werd vooral gezocht uit de landbouwvoorlichtingsdienst en de crisisorganisaties.

Deze laatsten waren belast met de inname van graan en andere produkten van de boeren, met aan het hoofd de provinciale voedselcommissarissen.

Het rijksbureau voor de voedselvoorziening maakte al zeer vroeg voorzieningen voor een eventuele voedselschaarste. Zoals het drukken van distributie-stamkaarten (waarop iedere afgifte van distributie bescheiden werd afgekruist), het drukken van levensmiddelen-bonnen, de organisatie van de distributie en het vormen van levensmiddelen-

voorraden. Daardoor was het mogelijk al direct met de mobilisatie in Augustus 1939 distributie in te voeren en de stamkaarten uit te geven. Het allereerste werd, na een inventarisatie van veevoeder, de distributie hiervan van kracht. Daarna volgden verschillende consumptie- en verbruiksartikelen.

Eerst kreeg ieder op het gemeentehuis zijn stamkaart, vervolgens iedere maand de bonkaarten voor allerlei artikelen. "Op de bon" kwamen: brood vlees, kaas, boter, rijst, thee, koffie, suiker, melk, cacao, peulvruchten, zeep, bloem, grutterswaren, aardappelen, snoeperij, tabak, koffiesurrogaat, zout, textiel, serviesgoed, schriften, enz. Op het laatst van de oorlog kwamen in de stad groenten en zelfs suikerbieten op de bon. Op toewijzing kreeg men schoenen, meubelen, grote textielgoederen, fietsen, kunstmest, olie, vet, carbolineum, bindertouw, ja vrijwel alles.

Hoe langer de oorlog duurde, hoe kleiner de rantsoenen ondanks de distributie. De grootste oorzaak hiervan was, dat de bezetter steeds meer levensartikelen en gebruiksgoederen naar Duitsland liet transporteren. Door de burgerij werd er dan ook steeds meer getracht voedsel te kopen bij de boeren, zoals melk, aardappelen, tarwe, vlees. Een boer kwam steeds meer in aanzien. Het was hem echter niet toegestaan om aan het publiek te verkopen. Alles moest aan de regering geleverd worden. Op alle mogelijke manieren saboteerden de boeren dit om 3 redenen: 1. genoeg eten te hebben voor zijn gezin. 2: Kennissen en familie te helpen.

3: Minder voedsel in handen van de vijand te laten vallen. Zo hebben wij de hele oorlog gekarnd. Wij hadden een kleine karn van ong. 30 liter met een electro- motor erop. Het karnen gebeurde stiekem. Dit moest niet alleen om het uit de aandacht van de crisis-controleurs te houden maar ook om niet verraden te worden. Veelal gebeurde dit karnen Zondags onder kerktijd. Dan kwamen er geen mensen op het erf, want je kon de motor altijd horen zoemen.

Het graan dorsen moest enige dagen vooraf aangevraagd worden bij de plaatselijke bureau-houder. Een controleur stond dan de gehele dag achter de dors-machine om iedere zak graan te noteren. (Maaidorsers waren er toen nog niet). Er waren goede controleurs, die een oogje dicht deden. Hiervoor werden zij dan met voedsel beloond. Als je een strenge controleur kreeg, waar niets mee te beginnen was, was je niet goed af. Omdat wij zelf een dorsmachine hadden, hebben we ook wel clandestien gedorsen. De schuur potdicht en iemand op de uitkijk. Ook moest het hard waaien, dan kon men het minder horen.

In huis en in de schuur hadden wij verschillende gheime bergplaatsen gemaakt om het clandestiene voedsel te verstoppem.

Om bij een eventuele brand niet alles kwijt te zijn, brachten wij in de winter 1944-1945 tarwe onder in het evangelisatie-gebouw tussen Dorpsstraat en Achterweg. Onze knecht Leen Buizer was daar koster. 's Avonds in de pikke donker (geen straatverlichting) liepen

Vader, Jan, Jan Groenenboom, Leen Buizer en ik met een zak tarwe op de rug over de Achterweg naar het kerkje. Via de preekstoel en zijn hemel werd de tarwe gebracht tussen dak en gewelf. Door muizen begon het enige weken later tarwe te lekken onder een kerkdienst. 's Avonds moesten wij deze bergplaats weer snel ontruimen.

14 Februari 1944: Afkondiging van de verplichte evacuatie van verschillende delen van ons land. Deze zônes moesten door de bevolking verlaten worden om geïnnundeerd te worden. Zij dienden als verdedigingszônes tegen een eventuele geallieerde landing vanuit zee. Op het eiland IJsselmonde 2 strepen: één van Heerjansdam naar IJsselmonde en één bij Rhoon. Zo werden o.a. Numansdorp, Zuid-Beijerland, Hekelingen, Zuidland en Oudenhorn totaal ontruimd en tot verboden gebied (Sperr-gebied) verklaard. Voor niet-inwoners werden o.a. Voorne en Putten en de Hoekse Waard verboden gebied. Duitse schildwachten op de Spijkenisser-brug en de Barendrechtse-brug.

Iedereen, die weg moest probeerde een plaatsje te zoeken bij familie of kennissen. Voor boeren met vee was het extra moeilijk. Naast plaats voor de koeien moest ook alle veevoeder mee. Uit de niet getroffen gebieden werden bespannen wagens gestuurd voor deze grote volksverhuizingen. In Poortugaal regelde Vader dit. (tractoren waren er nog niet). Zodoende kwamen er 's morgens hele karavanen lege wagens over de Groene Kruisweg op weg naar Voorne en

Putten. 's Avonds kwamen zij geladen weer terug. Onze knechts zijn vele malen naar Hekelingen geweest.

Daan Groenenboom is zelfs in Numansdorp bij mijn tante Teuna Noordzij - v.d. Giessen een vracht wezen halen. Dit werd in Hoogvliet afgeleverd, alwaar zij geëvacueerd waren.

Enige weken later werden er nog enkele evacuatie-gebieden aangewezen. Zo kon het gebeuren, dat evacuee's voor de tweede maal weg moesten.

Zaterdag 4 Maart 1944: 's middags half één, onder het dreunen van het afweergeschut, werpen vliegtuigen 3 benzine-tanks af op de wei aan de Kerkstraat. Dit waren tanks om extra benzine mee te nemen. die onder aan het vliegtuig hingen.

Maandag 6 Maart 1944 heeft een vrachtwagen alle in beslag genomen radio's opgehaald. Deze stonden nog altijd op de zolder van het raadhuis.

Zaterdag 15 April: Duitse kwartiermakers verschenen op het dorp. Allebei de scholen moesten Dinsdag ontruimd zijn, evenals de schoolhuizen. Naast ong. 15 grote huizen werden ook enkele schuren en werkplaatsen gevorderd.

26 April 1944: Vannacht hebben Engelse vliegtuigen duizenden pamfletten (Vliegende Hollanders) boven Poortugaal uitgestrooid.

8 Mei 1944: We kregen inkwartiering van 2 Duitse soldaten met 2 wagens en 5 paarden. De soldaten sliepen bij de paarden. In de nacht van 12 tot 13 Mei 1944 hebben ong. 100 soldaten

in tenten gekampeerd op de wei van Piet Groeneveld aan de Kerkstraat.

Dinsdag 6 Juni 1944. De invasie van de Geallieerde legers is begonnen. Vanaf nu luisterden wij met grote spanning naar Radio Oranje, hoe de strijd in Frankrijk verliep. De verslaggeving van de invasie in courant en op de radio was altijd verdraaid. Door de censuur waren deze berichten altijd pro-Duits.

22 Juli 1944: Aanslag op Adolf Hitler. Jammer dat dit mislukte.

In September 1944 werden vele mannen verplicht graafwerkzaamheden te verrichten aan verdedigingswerken. Langs de grote wegen werden veel mangaten gemaakt. Door de toenemende beschietingen vanuit geallieerde vliegtuigen op alles wat bewoog, waren deze putten nodig om bij gevaar dekking te zoeken. Deze beschietingen, gericht tegen het Duitse leger, troffen helaas ook dikwijls Nederlandse burgers. Dit ging dan ook gepaard met een verlies van mensenlevens.

5 September 1944: "Dolle Dinsdag". Door de snelle vorderingen van de geallieerde legers deden zeer optimistische geruchten de ronde. Dit had tot gevolg, dat de N.S.B.-ers en diegenen, die met de bezetter heulden, zich niet veilig meer waanden. Een grote uittocht van deze lieden naar Duitsland, veelal gelijkend op een overhaaste vlucht, ontstond. Met hun hele gezin en wat schamele bezittingen vertrokken zij overhaast. Ook uit Poortugaal

vertrokken verschillende gezinnen. Later, bij de verstarring van het front aan de grote rivieren, kwamen zij veelal van liever lede, geruisloos weer terug. Soms hadden zij vele ontberingen ondergaan, zoals geallieerde vliegtuigbeschietingen, bombardementen, honger en slechte huisvesting.

Maandag 18 September 1944: Luchtlandingen bij Arnhem, Nijmegen en Eindhoven. Gisteren heeft Radio Oranje afgekondigd, dat de Nederlandse Spoorwegen moesten staken. Vandaag reed er geen enkele trein meer. Ook op Poortugaal reed de Rotterdamse Tramweg Maatschappij niet meer.

In September 1944 ben ik op de Landbouwschool in Dordrecht begonnen. Na 14 dagen werd de school echter gesloten. Het risico werd te groot, Dordrecht werd gebombardeerd, de voedselvoorziening werd steeds nijpender, treinbeschietingen en het vervoer naar huis werd steeds moeilijker.

Dinsdag 19 September 1944 kwamen er weer Duitse soldaten op het dorp. Ong. 20 wagens en 60 paarden met veel Russische krijgsgevangenen. Deze waren zogenaamd in dienst van de Duitse Wehrmacht om de paarden te verzorgen. De soldaten trokken in leegstaande huizen, die de vorige groep had laten ontruimen. De Russen sliepen in de schuren bij de paarden. Wij kregen ong. 15 paarden in de wei en 5 zieke paarden in de schuur. Eén paard stierf. Dit alles duurde tot 19 October 1944.

Van 20 September 1944 tot 15 October dreunt en trilt het hier.

Grote rookwolken van ontploffingen boven Rotterdam. De Duitsers, door de snelle opmars van de geallieerden verrast, vernielden overhaast de havens, havenwerken, scheepswerven en fabrieken van Rotterdam en omstreken (zie foto's). In de stad zijn gehele wijken onbewoonbaar door de hevige ontploffingen in de onmiddellijke nabijheid. Vele huizen zijn dicht-geplankt vanwege de kapotte ruiten.

October 1944. Deze maand was nogal rumoerig met mensen uit R'dam, die om aardappelen kwamen. Op de Groene Kruisweg was het één stroom van mensen met fietsen, karretjes en handkarren.

Door de honger gedreven, probeerden zij wat aardappels te bemachtigen. Het was zelfs zo erg, dat ze de boeren dwongen om hun aardappels op het land te verkopen. Zo niet, dan kon het wel eens op vechten uitlopen. (de boeren hadden een leveringsplicht).

Er reden zelfs extra trams om de liefhebbers te vervoeren.

Later werden er veel aardappels op het land gelezen. Hiervoor werd de grond met een spa, riek, schrepel, ja zelfs met een hamer omgewoeld. Het land maakten zij nogal ongelijk, allemaal om toch maar wat aardappels machtig te worden. Ook werden er veel aardappels gestolen. Aardappelputten op het land laten liggen was niet meer mogelijk. Aardappels in de schuur bewaren was toen niet gebruikelijk. Vader had 's nachts iemand in dienst om de aardappels te bewaken, hoewel er na 's avonds na 8 uur een uitgaansverbod gold.

In October 1944 komt uit Duitsland het bevel, dat alle mannen tussen 17 en 40 jaar opgepakt moeten worden voor werk in Duitsland. 9 en 10 November worden 50.000 Rotterdammers opgepakt. Alle toegangen van de stad werden afgezet, zodat niemand er uit of er in kon. De schoolkinderen uit Poortugaal, die per fiets naar hun school in de stad gingen (ook mijn broer Jan) werden tegengehouden.

De mannen tot 40 jaar, in andere straten tot 50 jaar, moesten verschijnen met wat kleren en 2 dagen eten. Per trein of per rijnaak werden zij naar Duitsland getransporteerd. Het transport was verschrikkelijk. Zij stonden mannetje aan mannetje in de schepen of in dichte spoorwagons.

Zondag 29 October verschenen weer kwartiermakers om een hospitaal in het dorp te vestigen. De 2 scholen moesten om 5 uur ontruimd zijn; de officieren werden bij de burgers ingekwartierd.

Wij kregen een dokter in de voorkamer. Zondagmiddag was het een gerij van wagens over het dorp om de schoolinventaris te verhuizen. Om 5 uur kwamen er 30 Rode-Kruis auto's, heel de F.v.d. Poest Clementlaan stond vol. Deze auto's werden in boomgaarden en diverse tuinen geplaatst. Stroo werd gevorderd en moest in de scholen gebracht worden. Dit diende om de zieken op te laten slapen. Zo nu en dan kwamen er autobussen met licht-gewonden, die in school afgeleverd werden. Op de daken van de scholen werden Rode-Kruis vlaggen gelegd. Het huis van Jacob Timmers

(tegenover de Openbare School) werd casino. Hier aten en feestvierden de officieren. Deze eenheid had een grote ketel bij zich om de soldatenkleding te ontluisen.

14 November vertrok heel de groep weer.

Donderdag 9 November kwam er weer een "Tross" paardenvolk op dorp. Wij kregen 4 wagens, 7 paarden, 2 auto's en 10 soldaten in de schuur. Hoewel de mannen in het stro in de schuur sliepen, hadden we toch veel last van hun. Ze dronken veel (ze kregen 1 liter drank per dag) en ze wilden de hele dag wat voor zichzelf hebben en voor de paarden. Na enige dagen vertrokken ze weer.

Van 17 tot 25 November 1944 kwam er een "Kampfschule" op het dorp. Wij kregen dan inkwartiering in huis van 2 soldaten. Zij hadden 4 wagens en 6 paarden bij zich. De paarden moesten en zouden op een plaats in de schuur, waar onze luchtbandenwagen onder stro verstopt was. Toch hebben wij de wagen weer op een andere plaats kunnen verstoppen en zodoende heeft hij de oorlog overleefd.

Deze Kampfschule oefende met allerlei wapens in het weiland achter de boerderij. Alle planken en deuren, die ze maar bij ons in de schuren konden vinden, sleepten ze de wei in. Toen zij op 25 November weer vertrokken vonden we 2 boerenwagen-vrachten hout in de polder. Ook vonden wij naast diverse munitie hulzen nog een granaat, 2 handgranaten en een pantservuist.

November 1944. De gemeente Poortugaal krijgt van de Duitse

Wehrmacht het bevel om 100 herenfietsen te leveren voor het leger. Het niet voldoen aan dit bevel werd als sabotage beschouwd.

Iedere Herenfietsen-bezitter moest met zijn rijwiel bij het raadhuis verschijnen. Hier werden de fietsen gekeurd door de beide rijwielhandelaren van het dorp: Gijs Wils en Johan v.d. Schee.

De eerste dag van levering kwamen er 3, de tweede dag 15. Het zag er dus niet zo best uit voor het dorp. De burgemeester F.v.d. Poest Clement (een goed vaderlander) verzocht diverse mensen toch met hun fiets te komen, omdat anders het dorp represaillemaatregelen stonden te wachten. Zodoende leverde Vader ook 2 fietsen met slechte banden en frame.

Vrijdag 1 December 1944. Alle burgers moesten enige kledingstukken inleveren voor de "Wehrmacht". O.a. een hemd, een onderbroek, een paar sokken en een zakdoek. Het oudste en het slechtste werd ingeleverd.

Dezer dagen moesten veel boeren met paard en wagen voor de Wehrmacht rijden, om koolas van de Maashaven in Rotterdam naar de mangaten langs de Groene Kruisweg te brengen. Vader moest met een gerij komen.

Vrijdag 15 December 1944. Weer veel soldaten op het dorp. Wij kregen 2 man (Habermann en Baumann) met 4 paarden. Eerst sliepen de mannen in de schuur. Nadat Habermann klachten had ingediend over een slechte behandeling bij ons, werden wij onder bedreiging gedwongen ze in huis te nemen. Ook moesten zij 's

avonds bij de kachel zitten. 23 Januari vertrokken ze weer. In de herfst van 1944 komt het bevel af, dat de gehele gemeente onder de palen gezet moest worden. Dit diende om eventuele geallieerde zweefvliegtuigen landingen te verhinderen. Om de 50 meter stond er een paal met een punt, 4 meter boven de grond en \pm 30 cm dik. De gemeente kreeg de opdracht dit alles neer te zetten. De burgemeester gaf Jan Bastemeier hierover de leiding. Vele bomen werden hiervoor gerooid, ook werden er palen van elders aangevoerd. De boeren werden verplicht palen te rijden. Het ingraven gebeurde door de "Organisation Todt". Dit was een door de Duitsers ingestelde organisatie om verdedigingswerken aan te leggen. Collaborateurs hadden de leiding. De werknemers waren Hollanders, die verplicht werden om voor deze organisatie te werken. Als stille sabotage-daad was het werktempo dan ook zeer laag. Om het land te bewerken waren deze palen voor de boeren ondingen. Soms waren de gaten al gegraven en nog geen palen hierin gezet als het perceel geploegd werd. Dan viel er weleens grond in zo'n gat. Ook gebeurde het dat een gat inkalfde. Zo werd ook Vader ontboden bij de "Ortskommandant". Onder vele bedreigingen, als zou hij sabotage gepleegd hebben, moest hij beloven de schade te herstellen. Bij herhaling van het gebeurde zou hij borg staan met zijn leven. Om het af te kopen moest hij enige zakken tarwe brengen bij J. Roest te Rhoon. Deze collaborateur was de plaatselijke leider van Todt.

Hij was ook aanwezig tijdens de schrobbering door de Ortskommandant.

19 December kon een ieder, die in November een fiets ingeleverd had, zijn vergoeding hiervoor op het postkantoor ontvangen.

Donderdag 21 December 1944 moest een knecht met paard en wagen enige Duitse soldaten naar Klaaswaal brengen. Daar hij 's avonds niet meer terug kon sloop hij onderweg bij een boer.

25 December 1944. Vannacht om half 3 viel er een V1 op een glazen warenhuis aan de Voorweg te Spijkenisse. Dit was één van de nieuwe wapens van Adolf Hitler. Een paar weken geleden is er ook een V1 halfweg tussen Geervliet en Spijkenisse gevallen. Ong. 50 % van de afgeschoten projectielen komt niet op zijn plaats van bestemming.

Begin Januari 1945 moeten alle mannen van 16 jaar tot en met 40 jaar zich melden voor arbeidsinzet in Duitsland. Uit Poortugaal moest men zich melden in Ridderkerk of in Rotterdam. Daar zou uitgemaakt worden, wie vrij gelaten zou worden. Velen doken onder en meldden zich niet.

Daar ik 17 jaar oud was, werd op het raadhuis door ambtenaren van het secretarie (goede vaderlanders) mijn geboortejaar vervalst in 1929.

Op het eiland IJsselmonde was de Duitse Sonderführer "von Gorten" benoemd. Hij moest de voedselproductie leiden en stimuleren. Tevens moest hij werkkrachten voor Duitsland recruter.

Vader zat in de crisiscommissie van de voedselcommissaris voor het eiland IJsselmonde. Om zoveel mogelijk mensen vrij van te werk stelling in Duitsland te krijgen, werd er toch medewerking aan von Gorten gegeven door het crisiscomité. Ieder dorp kreeg een aantal vrijgestelden, die onmisbaar waren voor de voedselvoorziening. Lijsten met namen moesten overlegd worden.

Zo kwamen Zaterdagmorgen 6 Januari tesamen bij ons in de stal de boeren en tuinders van Poortugaal. Tussen de koeien werd vergaderd. Nadat Vader alles uitgelegd had, werden de lijsten met namen geformeerd.

Later hoorden wij, dat er in Rotterdam en Ridderkerk veel mannen zich melden. Misschien waren zij wel gedreven door de honger. Van Poortugaal is het niet bekend, dat er iemand gegaan is.

12 Januari 1945. Groot Russisch offensief in Polen. In 14 dagen hadden zij 400 km afgelegd.

Door brandstofgebrek konden de suikerbietenfabrieken in de afgelopen herfst geen bieten ontvangen. Alle bieten werden door de boeren afgedekt tegen de vorst bewaard, in de hoop dat zij misschien later (einde van de oorlog) weer verwerkt konden worden. Dit is nooit gebeurd, daar alle suikerbieten in de hongerwinter door de bevolking opgegeten zijn.

Vader had ook een 200 ton bieten op het erf liggen. In December 1944 en Januari 1945 is deze hoop bieten verkocht aan hongerende Rotterdammers. Met fietsen (meestal zonder

luchtbanden, wel met anti-klap banden, die uit een buitenband van een auto gesneden waren), kinderwagens, karretjes, handkarren en bakfietsen werden de bieten naar Rotterdam vervoerd. Er waren dagen, dat er wel 50 mensen bij ons op het erf waren. Dagen heb ik op het erf met de bascule bieten staan wegen. Soms waren de mensen door de honger al zo verzwakt, dat zij maar zeer weinig bieten konden meenemen. Ook moest je opletten om geen bieten aan handelaren te verkopen.

21 Januari 1945. In de stad worden de suikerbieten geransoeneerd. 3 kilo per week persoon. Er waren mensen die in geen weken aardappelen gegeten hadden. Zij aten nu suikerbietenbrood en pulp. Iedere dag komen bij ons 10 tallen mensen om brood en eten vragen. De bel staat haast niet stil. Door hun grote aantal konden wij hun meestal ook niet helpen. Soms bleven zij uitgeput van honger en koude langs de weg liggen. Ja, van de koude hadden de mensen ook veel te lijden, omdat zij thuis geen verwarming meer hadden. Brandstoffen waren wel geransoeneerd, maar veelal toch niet te verkrijgen. Alles wat brandbaar was werd meegenomen. Vele bomen werden geveld.

Alle levensmiddelen waren gedistribueerd. Ondanks de steeds verlaagde rantsoenen was er veelal niets meer te verkrijgen.

Voor de hongerende mensen aan de deur kookte moeder een grote pan erwtensoep. Hiervan kreeg een ieder dan een bord soep. Zeer veel mensen kwamen lopend uit de stad. Als het te laat was

geworden voor de terugreis en ook door uitputting sliepen er nogal eens vóór de koeien. Vader nam dan hun persoonsbewijs in om diefstal te voorkomen.

Dinsdag 23 Januari 1945. Kwartiermakers lieten ong. 15 grote huizen en vele kamers en schuren ontruimen. Het was een gemotoriseerde afdeling. Door benzinegebrek hadden zij soms 4 auto's achter elkaar hangen. Wij moesten ook 3 kamers afstaan, zodat het dienstmeisje Tine de Graaf in de badkamer moest slapen. Zijm die hun huis moesten verlaten mochten helemaal geen meubels meenemen. De burgemeester mocht zelfs zijn zilver en zijn stookkolen niet mee nemen. Wij kregen ook 2 auto's in de schuur.

Herhaaldelijk kwamen er soldaten om een paard vragen om een auto ergens naar toe te slepen (benzinegebrek). Er lag veel sneeuw, zodat Vader altijd weigerde; "Niet één paard staat er scherp". Ook vroegen zij om de arreslee. Die was verstopt. Een Poortugaalse "Moffenhoer" verraadde, dat wij wel een arreslee hadden. Toen zeiden wij, dat de slee kapot was.

26 Januari 1945. Wij kregen weer 2 paarden in de schuur.

Zaterdag 27 Januari 1945. Onze knecht Daan Groenenboom bracht met paard en wagen enkele soldaten naar Hellevoetsluis. Hij was 's nachts om half één terug, zonder verlichting en bij een totale verduistering van alle licht.

Heden is het broodransoen per persoon tot 500 gram verlaagd.

28 Januari 1945. Radio Oranje meldt, dat de Russen nog 160

km van Berlijn af zijn. Vanaf 28 Januari worden er 's nachts onder oorverdovend lawaai vele V1's afgeschoten van de Vondelingenplaat te Hoogvliet met als doel Antwerpen.

Vanmorgen is er bij de Spijkenisserbrug een V1 neergestort. Veel ruiten op Hoogvliet kapot.

Op 31 Januari werden er 26 V1's van de Vondelingenplaat afgeschoten.

Donderdag 1 Februari moest ik met een houten boerenwagen met kromme dissel en twee paarden matrozen van de "Kriegsmarine" naar Hellevoetsluis brengen. Ook Leen van der Schee reed met een wagen. 's Avonds half negen kwamen wij daar aan. Daar onze "Ausweis" voor de volgende dag niet meer geldig was, moesten wij direct terug. Het was zo donker, dat wij meestal de paarden maar lieten lopen (stapvoets). Zo konden deze dieren de weg vinden. 's Nachts om half 3 waren wij thuis.

De volgende dag, toen ik met een wagen over dorp reed, werd ik weer aangehouden. Hoewel ik zei, dat ik juist terug was, werd ik onder bedreiging met het geweer gedwongen mee te gaan. Weer een vracht naar Hellevoet. Deze vracht heeft Daan Groenenboom van mij overgenomen. Wij moesten 's avonds en 's nachts rijden om niet door vliegtuigen beschoten te worden.

De voedselvoorziening werd steeds nijpender, omdat er practisch niets meer op de bonnen verstrekt werd. Ongelofelijke "zwarte" prijzen werd er voor voedsel betaald; b.v. f. 100,- voor een pond boter;

f. 2000 voor 1 HL tarwe; f. 400 voor 1 HL aardappels en f. 1200 voor een fiets met luchtbanden. In het bezit van een goede fiets was men in staat de boer op te gaan voor voedsel. Arbeid, verricht door ambachtslieden moest met voedsel betaald worden. Ja, een boer moest alles met eten betalen. Ook vele kunstvoorwerpen en gouden en zilveren voorwerpen werden aangeboden voor voedsel. Mijn Vader heeft aan dit alles nooit meegedaan. Hij verkocht altijd tegen redelijke prijzen. Van de mensen, die tegen zwarte prijzen verkochten, is deze winst na de oorlog veelal als oorlogsbelasting teruggevorderd.

Gedurende de gehele oorlog hingen er grote aanplakbiljetten in het dorp. Elke 14 dagen kwamen er weer andere. Het waren reclame voor de N.S.B. of zeer pro-duitsse propaganda, zoals "Duitsland wint op alle fronten" of "V is victorie". De laatste tijd zijn het meer hetze biljetten tegen de geallieerden.

De laatste tijd wordt hier geregeld vee gestolen; o.a. enkele schapen bij C. van Luik, een schaap van ons uit de nieuwe keet, 4 kalvers en een vaars uit het stalletje van oom Gerrit Vermaat. De volgende dag vonden zij de resten in de boomgaard.

Ook werden er veel aardappelen gestolen. Er waren al een paar maal aardappels uit de coöperatieve glazen aardappelbewaarpplaats gehaald. Als voorzorgsmaatregel werd er een wacht aangesteld. Jaap van Opstal of zijn zoon gingen bij de pootaardappels slapen. Ook werden aardappels uit de aardappelputten gestolen. Wij

Wij hadden een put op de wei achter de boerderij liggen. Ondanks zo dichtbij werden op een nacht toch 15 mud uitgehaald. Door de grote schaarste aan levensmiddelen waren er ook zwarthandelaren. Wanneer deze gesnapt of verraden werden, gingen zij meestal op transport naar een concentratiekamp.

Zondag 4 Februari kwamen er weer veel duitse soldaten 's morgens om 5 uur hier uit Oostvoorne. 's Avonds vertrokken zij weer. Zij reisden alleen 's nachts. 's Avonds moest Vader met paard en wagen verschijnen om een vracht weg te brengen. Onze knecht Leen Bos is gegaan. Ook op deze dag brandde de boerderij van Piet van den Hoek in Pernis af. De oorzaak is niet bekend. 21 Koeien en 6 paarden kwamen in de vlammen om. Een paard, dat nog uit de brand kwam, moest worden afgemaakt. De volgende morgen is het naar Poortugaal gebracht. Slager den Otter heeft het geslacht. Zonder distributie-bonnen werd het aan de bevolking verkocht.

Donderdag 8 Februari 1945. De knechts Daan Groenenboom en Arie Bezemer, ieder met 2 paarden, brachten 2 kleine legervrachtauto's naar Klaaswaal. Ook andere boeren moesten auto's wegbrengen; alles wegens gebrek aan benzine. Wat moesten die paarden hard trekken!

In de nacht van 9 op 10 Februari 1945 vertrokken alle duitse soldaten weer van het dorp. De gevorderde huizen zagen er verschrikkelijk uit. Van de achtergelaten huisraad was nagenoeg alles verdwenen. Wij kregen ook onze 3 kamers weer terug.

Woensdag 21 Februari 1945 werden we onder het middageten opgeschrikt door hevig afweer-vuur en geronk van vliegtuigen. Uit het zolderraam zagen we het geallieerde bombardement op de Vondelingenplaat. Het bombardement was gericht op de startplaats van de V1. Plotseling zagen we een vliegtuig, dat brandend op ons aankwam. Het gaat ons voorbij en stort in de polder Zwaardijk neer. De piloot wist zich per parachute te redden, maar werd door de Duitsers gevangen genomen. Veel heeft het bombardement niet uitgehaald, want een paar dagen later werden er weer V1's afgeschoten. Ook aan de Boomgaardhoekseweg in Hoogvliet vielen er enkele bommen.

Iedereen begon de schaarste aan levensmiddelen te voelen. Vooral voor zieken, die extra melk of voedsel nodig hadden, was het heel moeilijk. In overleg met de boeren werd een hulpdienst ingesteld. Indien de dokter het nodig oordeelde extra melk aan een zieke te geven dan verstrekke hij een briefje. Met dit briefje kwamen zij dan bij Vader. Hij stuurde ze dan door naar een boer in verhouding van hun aantal melkkoeien.

Daar nu vooral in de stad de voedselvoorziening catastrofaal was, probeerden veel mensen in Voorne en Putten of in de Hoekse Waard te komen. Dit was niet mogelijk, omdat beide gebieden sperrgebiet waren. Daar waren nog veel meer levensmiddelen dan op het eiland IJsselmonde. Hier was alles al afgestroopt door de Rotterdammers. Zo stonden er elke dag vele mensen voor de

Spijkenisser en Barendrechtse bruggen. Zij probeerden de schildwachten te vermurwen of om te kopen. Dit lukte meestal niet. Ook probeerde men per roeiboot over te steken. Heel gevaarlijk omdat de Duitsers op alles schoten. Veelal probeerden ze het in donker, hoewel er 's avonds en 's nachts een uitgaansverbod was. Ook ontstonden er illegalen veren; o.a. op het Rhoonse veer, op de Elftplaat en op de Welplaat. De overzetsprijs was altijd een deel van de meegebrachte etenswaren.

2 Maart 1945. Vanavond kwam er een soldaat om plaats te maken voor 7 soldaten en 2 paarden. Eerst weigerde Vader door te zeggen dat er geen plaats was. De soldaat zei, dat dat niet waar was. In October 1944 was hij ook hier geweest met het hospitaal. De soldaten sliepen vóór de koeien. Gelukkig vertrokken ze de volgende morgen weer.

3 Maart 1945. De geallieerden bombardeerden het Bezuidenhoutkwartier in Den Haag. Door het buiige weer en de N.W. wind dreven er in Poortugaal rookwolken over. Ook dwarrelden er half verkoelde papierresten, die nog half te lezen waren, naar beneden.

7 Maart 1945. Iedere dag komen er tientallen mensen aan de deur om eten vragen. Zij bieden van alles aan om te ruilen tegen voedsel, zoals kledingstukken, schoenen, huishoudelijke artikelen en goud. Het is onmogelijk om ze te helpen. Door de leveringsplicht van een boer hebben we niet zo'n grote voorraad om zo'n grote hoeveelheid mensen te helpen.

Elke middag komen er 2 jongens van dorp (Henk en Jan Ketting), wiens Vader in 1940 als Nederlands soldaat naar Engeland gevlucht was, bij ons eten. Aan de mensen aan de deur wordt het eten uitgedeeld dat wij over hebben. Vanmiddag heeft een man, die aan de deur kwam, een pan met vlees, die op de kachel stond te braden, meegenomen. Doordat wij het tijdig ontdekten, konden wij hem nog achterhalen op dorp.

5 Maart 1945. Door een oefening met een batterij geschut bij Heyplaat ontploften er vele granaten bij de Maasoordseweg. Van de 3 kinderen, die daar liepen, werd Arie Romein dodelijk getroffen. Ook ontploften er granaten in de buurt van het tramstation, waardoor er nogal wat ruiten sneuvelden.

8 en 9 Maart vertrokken de Duitse soldaten, die nog op dorp waren. Zij ontruimden de scholen en diverse gevorderde huizen.

Door het vertrek van de soldaten en vooral doordat de geallieerden over de Rijn waren kreeg iedereen weer een beetje hoop, dat de oorlog vlug afgelopen zou zijn.

Verschillende nachten hebben wij weer hollandse slapers in de schuur. Dit komt omdat de mensen steeds meer lopend om eten komen. Niemand heeft een goede fiets meer. Zien de Duitsers een goede fiets, dan nemen zij deze af.

17 Maart 1945. Vannacht is Piet Buizer bij het overvaren van de Oude Maas door de Duitsers gesnapt. Zijn boot werd in beslag genomen en hij zelf naar Duitsland getransporteerd.

30 Maart 1945. Vanmorgen zagen we plotseling 2 laagvliegende vliegtuigen onder een hevig afweervuur in de richting van de Spijkenisserbrug duiken. Vervolgens een paar rookzuilen opstijgen met een geweldige explosie. Later hoorden wij dat er enkele bommen op de Zalmplaat in het vrije veld gevallen waren.

Zondag 8 April 1945. Vanmorgen kregen we weer enige soldaten met 4 paarden en 2 wagens in de schuur voor een dag.

Deze soldaten hadden twee practisch nieuwe hollandsche landbouwwagens op luchtbanden bij zich. Die hadden zij kennelijk gevorderd (=gestolen).

Hier en daar werd er vee gevorderd. Ook ging het gerucht, dat de vijand melkkoeien naar Duitsland wilde transporteren. Om in het ergste geval niet alle koeien kwijt te zijn werden er 8 beste melkkoeien ondergebracht in een schuur van onze buurman loondorser Arie van der Sluis. In de donker moest elke avond voeder daar naar toe gebracht worden.

Zondag 8 April komt het bevel af, dat de polder Grijpland onder water gezet moest worden.

Van 13 tot 14 April 's nachts hebben de Duitsers zeer veel hatelijke pamfletten op het dorp uitgestrooid met het opschrift: De bevrijders komen.

De volgende nacht wierpen de geallieerden zeer veel pamfletten in de polder uit vliegtuigen; n.l. De Vliegende Hollander en een blad aan de Duitse soldaten.

Doordat ook hier in Poortugaal gezinnen waren, die bijna zonder eten zaten, werd het idee geboren om voor deze mensen voedsel te pakken te krijgen. Hiertoe werd een voedselcomité gevormd. Zij wisten te bewerkstelligen, dat ze een toewijzing kregen van erwten, zout en haver. Deze toewijzing kregen ze van Vermaas, de plaatselijke bureauhouder van de voedselcommissaris te Barendrecht. Zo kregen de schoolkinderen 3 x per week erwtensoep en 1 x per week pap. Later kregen volwassenen dit ook. De soep werd gekookt bij slager Den Otter en de pap in het Delta-ziekenhuis. Om de onkosten te bestrijden werden er bij de uitdelingsplaatsen inzamelingsbusjes opgehangen.

27 April 1945 gingen de koeien de wei in. Doordat er groot gevaar was, dat vee gestolen werd door zowel de hongerende medeburgers als door de vijand, moesten de koeien elke nacht weer naar stal.

29 April 1945. Al sinds een paar dagen onderhandelen de geallieerden via het Zweedse Rode Kruis met de Duitse bevelhebbers in Nederland om voedsel aan te kunnen voeren voor de hongerende Hollandse steden.

Eerst wilden de Duitsers geen toestemming geven. Maar later verleenden zij medewerking. Zodoende berichtte Radio Oranje op Zondag 29 April om 1 uur, dat de eerste vliegtuigen met voedsel om 12 uur waren opgestegen, zodat zij al gauw boven Nederland verwacht konden worden. Dit bericht ging als een lopend vuurtje

door het dorp. Het werd door iedereen met grote blijdschap begroet. Vooral in de grote steden kon de vreugde geen grenzen. Om half 2 komt een groot vliegtuig laag over het dorp heen, zonder beschoten te worden. Even later zien we een grote zwerm vliegtuigen laag vliegend boven Hoogvliet, maar zij wijken uit richting Den Haag. Plotseling komen er een paar op het dorp af. Daar ze laag en traag vliegen worden ze door de bevolking met gejuich begroet. Nu zien we overal de grote viermotorige Engelse bommenwerpers "Lancasters" van de Royal Air Force om ons heen vliegen. Deze vliegtuigen brachten altijd dood en verderf bij hun verschijning. Maar nu zijn ze niet met bommen geladen, maar juist met het tegendeel. Op verschillende daken zitten mensen te zwaaien en te wuiven. Soms zwaait de bemanning terug. Als men op een hoog punt stond, kon men de voeselpakketten zien uitwerpen. Het eerste droppingsterrein was het oude omgeploegde vliegveld Waalhaven. Door de wind kwamen veel pakketten in het water van de Waalhaven terecht. Het was inmiddels 2 uur geworden en nog steeds bleef de stroom van vliegtuigen aanhouden. Om 3 uur werd het weer rustig. In de polder Albrandswaard was ook een pakket gevallen. Later vernamen wij via Radio Oranje, dat er boven Den Haag, Rotterdam en Leiden 600 ton voedsel uitgeworpen was. De plaatselijke overheden probeerden de pakketten te verzamelen en zo veel mogelijk aan een ieder ten goede te laten komen. Dit viel niet altijd mee.

30 April 1945. Vanmiddag om 2 uur zijn de Lancasters weer gekomen. Nu in nog grotere getale dan gisteren. Het duurde uren voor de laatste verdwenen was. De droppingsplaats was nu ten noorden van Rotterdam bij Terbregge. Volgens de radio werd er nu 1250 ton afgeworpen. De pakketten bevatten vlees in blik, groenten, melk, meel, mayonaise, thee, suiker, gist, chocolade en cigarettten. Bij het op de grond komen werden er pakketten beschadigd, maar het viel wel mee.

Op Poortugaal werden grote enveloppen met "Wings" cigarettten erin gevonden. Hierop was een groet voor de Nederlanders aangebracht met als ondertekening: "From Australian, Canadian and British boys".

1 Mei 1945. Vanmorgen kwamen er om 10 uur geen Lancasters maar Amerikaanse Vliegende Forten (Boeing Fortress 2, de grootste bommenwerpers van de wereld) om voedselpakketten af te werpen. Het was een majestueus gezicht deze prachtige zilverachtige machines aan zien komen daveren, zo laag, dat het leek alsof ze voor ieder huis en iedere boom moesten stijgen. Zij brachten 800 ton voedsel. Vanmiddag wierpen Lancasters nog eens 1000 ton voedselpakketten uit.

De hoeveelheid van deze voedselzendingen hoorden wij via Radio Oranje of lazen wij in de illegale courant "De Kieuweland". Deze courant kreeg je ongemerkt aangerijkt. Je wist niet waar die vandaan kwam. Zo lazen wij, tot onze grote vreugde, in een extra

editie van de *Kieuweland* van 2 Mei 1945: "Uit het hoofdkwartier van den Führer wordt medegedeeld, dat de Führer deze middag is gevallen op zijn commandopost in de Rijkskanselarij, vechtend tot den laatste ademtocht tegen het bolsjewisme en voor Duitsland. Op 30 April benoemde de Führer "Grosz-Admiral Dönitz tot zijn opvolger".

Op 2 Mei 1945 hebben de Engelse Lancasters weer voedsel uitgeworpen op 10 daartoe aangewezen plaatsen in Holland en Utrecht.

3 Mei 1945. Gisteren werd met de Duitse opperbevelhebber in Nederland, Generaal Blaskowitsch, een overeenkomst getroffen, waarbij ook voedselaanvoer per boot en vrachtauto werd toegelaten. Zo brachten vrachtauto's vandaag 1000 ton. Ook wierpen vliegtuigen vandaag weer van half 1 tot half 3 3800 ton uit.

4 Mei 1945. Vandaag wierpen de vliegtuigen weer voedsel boven Nederland uit. Vanavond verspreidde zich als een lopend vuurtje het bericht over dorp, dat de Duitsers in Nederland, Denemarken en Duitsland gecapituleerd hadden. Ondanks dat het verboden was na 8 uur buiten te zijn, hoorden wij om 10 uur een gejoel en geschreeuw op het dorp. Wij gingen kijken. Practisch iedereen was op straat. Overal stonden groepjes mensen te praten, maar langzamerhand kwam er een soort feeststemming in. Bij de haven werd er een vuur aangestoken van takken en stro, waaromheen men ging dansen.

Toen het vuur uitgebrand was, trokken allen naar het raadhuis. Hier brandde ook al een vreugdevuur, waar omheen ook spontaan gedanst werd (zonder muziek). Het was inmiddels al pikkedonker geworden. Ja, iedereen danste, groot en klein, ja zelfs onderduikers. De mensen waren uitzinnig van vreugde. Toen het vuur allang gedoofd was, waren we in de pikkedonker nog aan het dansen. Diep in de nacht gingen Vader, Moeder, Jan en ik naar huis. Ik vergat nog te vermelden, dat 's avonds om 11 uur de burgemeester op het bordes van het raadhuis verscheen. Hij deelde mee, dat de Duitse troepen in Nederland gecapituleerd hadden met ingang van 5 Mei 's morgens om 8 uur.

Hij verzocht om de volgende morgen om 8 uur de vlag uit te steken en dan naar het gemeentehuis te komen, waar hij een proclamatie wilde voorlezen.

5 Mei 1945. Wat een feestvreugde op dorp! Om 8 uur vlagde iedereen. Iedereen liep met oranje of rood-wit-blauw op.

De geheime binnenlandse ondergrondse strijdkrachten waren nu bovengronds geworden. Zij hadden hun hoofdkwartier in het gemeentehuis gevestigd. Een ieder, die bij de binnenlandse strijdkrachten (B.S.) was, droeg een band om de arm met een leeuw erop. Ook liepen er al een paar op wacht met een sten-gun. Nu bleek pas, wie er allemaal wel tot de "ondergrondse" behoorden. Bijvoorbeeld mensen, van wie men het nooit gedacht zou hebben. De commandant van Poortugaal bleek Gerrit van Oostende, de

schoenmaker te zijn.

Om 8 uur las de Burgemeester J. v.d. Poest Clement, getooid met ambtsketen, zijn aangekondigde proclamatie voor. Hierna werd gezamenlijk het *Wilhelmus* gezongen. Het publiek kreeg nu de order, zich tot 12 uur in zijn huis te verblijven. In die tijd konden de *B.S.-ers*, de *N.S.B.-ers* en de *Collaborateurs* arresteren en gevangen zetten. Met enige gevorderde auto's gingen ze de arrestaties verrichten. Ondanks het verbod, was toch het gehele dorp aanwezig. Eerst werden zij in het Wapen van Poortugaal opgesloten, waarna ze in het gemeentehuis verhoord werden. Daarna werden zij gevangen gezet in de "Oude School", waarvan de ramen met prikkeldraad bespijkerd waren.

In de loop van de morgen kwamen er op de commando-post meldingen binnen, dat er Duitse commandanten waren, die niet wilden capituleren. Omdat zij nog geen officieel bericht ontvangen hadden, weigerden ze het bestuur over te dragen. Incidenten met dodelijke afloop werden gemeld. Voorzichtigheidshalve gaf toen van Oostende de order uit, dat alle vlaggen weer naar binnen moesten. Dit werd echter morrend gedaan. Uit het volgende zal blijken, dat deze order volkomen terecht was.

Waarschijnlijk hebben vrouwen of familie-leden van gevangen *N.S.B.-ers* kans gezien om de hulp in te roepen van Duitse troepen, die de wapens nog niet neergelegd hadden. Zo naderde Zaterdag 5 Mei, laat in de middag, een afdeling Duitse soldaten

het dorp. Al schietende met hun geweren kwamen ze de Kerkstraat in vanaf de Groene Kruisweg. Het dorp werd door een panische angst bevangen. De ondergrondse strijdkrachten sloegen op de vlucht. Hun wapens verborgen ze, waarna zij onderdoken. Velen trokken de grienden in langs de Oude Maas. Alle mannen (ook zij, die niet bij de B.S. waren) doken onder, uit angst voor represailles. Vader en ik verborgen ons in de schuur. Alle landverraders werden weer bevrijd uit hun gevangenis "de Oude School".

De burgemeester Frans van der Poest Clement moest onder bedreiging met een geweer de namen noemen van de B.S.-ers. Hij zei, dat hij dat niet wist. Daarna werd hij op een open vrachtauto gezet en door de gemeente gereden, bewaakt door soldaten met het geweer in de aanslag. Onderweg moest hij de huizen aanwijzen, waar de "Ondergrondse" woonde. Hoewel hij practisch iedere B.S.-er kende, wees hij niemand aan. Hierna verlieten de Duitsers het dorp weer onder het uiten van veel bedreigingen. Zodoende liep alles nog goed af voor Poortugaal, in tegenstelling tot andere plaatsen waar de laatste dagen nog doden vielen.

F. v.d. Poest Clement was voor de oorlog al burgemeester van Poortugaal. In vele gemeenten werden de burgemeesters door de Duitsers afgezet en vervangen door collaborateurs. Hoewel v.d. Poest Clement een heel goed vaderlander was, is hij nooit afgezet. Gedurende de oorlog groeide hij uit tot een moedige persoonlijkheid;

hij was niet bang voor de bezetters.

Zondag 6 Mei 1945. De gedrukte stemming verdween weer wat. Langzamerhand verschenen de vlaggen weer op dorp, zodat de feeststemming weer terugkeerde. Poortugaal was in afwachting van zijn bevrijders.

Maandag 7 Mei 1945. Na de overhaaste vlucht van Zaterdagavond komt de "Ondergrondse" weer te voorschijn. Zij durven het echter nog niet aan om de N.S.B.-ers weer te arresteren.

De Poortugaalse afdeling van de Binnenlandse Strijdkrachten (B.S.) bestond uit ong. 70 man onder commando van Gerrit van Oostende. Wederom wordt het raadhuis als commando-post gebruikt. Poortugaal resorteerde onder Bataljons-Commandant J. Westerhuis van de Bewakingstroepen IJsselmonde-West. Westerhuis was een arts van het Delta-Ziekenhuis in Poortugaal. Zijn stafbureau was in de feestzaal van het Delta-Ziekenhuis.

Volgens geruchten zijn er in Rotterdam een aantal meiden en vrouwen kaalgeschoren. Dit waren zogenaamde "moffenhoeren".

8 Mei 1945. Vanmorgen trokken ten tweede male de arrestatie ploegen van de Binnenlandse Strijdkrachten er met 2 auto's er opuit om de ongeveer 40 dorpelingen, die niet meer tot ons volk gerekend werden, te arresteren.

Over het algemeen hadden de arrestaties naar de zin van de bevolking een al te vlot verloop. In de oorlog had men ervan

grdroomd er een soort Wild-West van te maken. Er waren ook enkele N.S.B.-ers, die zich zelf kwamen aanmelden, om aan een rondrit door het dorp te ontkomen. Want als er een auto met gearresteerden aankwam, werden zij door de bevolking hartelijk uitgelachen. Na verhoor werden de mannen in de Oude School en de vrouwen in "Het Wapen van Poortugaal" gevangen gezet.

Voor het eten van de gevangenen moest de familie zorgen, die 3 x per dag dit mocht brengen. De leider van de N.S.B. te Poortugaal, Brug, een ziekenbroeder van het Delta-Ziekenhuis, werd in de cel van het raadhuis opgesloten.

Vanmorgen verscheen er plotseling een klein 1 motorig vliegtuig boven Poortugaal. Na een paar maal laag over het dorp gecirkeld te hebben, trachtte hij te landen op de grote wei aan de Kerkstraat. Hij trok echter snel weer op, omdat de wei nog vol stond met anti-zweefvliegtuigen palen. Achter het huis van de burgemeester liet hij een pakje vallen. Hieruit bleek, dat hij een neef was van van der Poest Clement, n.l. Sergeant-piloot Andries van der Poest Clement uit Zeeland. Hij schreef terug te zullen komen als er gelegenheid was om te landen.

Hiertoe moest de grote wei aan de Kerkstraat palen-vrij gemaakt worden. 's Avonds werden de N.S.B.-ers onder bewaking naar de grote wei gehaald. Zij moesten de palen uit de grond halen. In de Kerkstraat zag het zwart van de mensen, die dit schouwspel niet wilden missen.

Vannacht zijn de koeien voor het eerst weer in de wei gebleven. Zij konden nu buiten blijven, omdat alle toegangswegen tot het dorp door de B.S.-ers bezet waren. Het gevaar, dat de koeien gestolen konden worden, was hierdoor aanmerkelijk kleiner geworden.

Vanmorgen is de gehate Nederlandse N.S.B.-leider Anton Mussert in Utrecht gevangen genomen door de B.S. Ook is de Duitse Rijkscommissar für die Niederlande gearresteerd door Canadese troepen en naar Engeland overgebracht. Dit was de Oostenrijker Dr. Seijs Inquart.

9 Mei 1945. Mijn broer Jan zag op Rhoon het kaalknippen van meiden, die omgang gehad hadden met Duitse soldaten. Hier zijn relaas:

Op een verhoging in het midden van het pleintje zat op een stoel één van de slachtoffers. Zij werd met een schapenschaar kaalgeknipt. Vervolgens werd met rode verf een groot hakenkruis op haar hoofd geschilderd. De klodders verf liepen langs haar gezicht. Zij werd onder groot gejuich van de toeschouwers naar de muziektent vervoerd. Met enkele andere meiden werd zij in de muziektent ten toon gesteld. Ook op Pernis zijn, onder grote belangstelling van de inwoners, enkele meiden kaal geschoren.

Vandaag reed er weer voor de eerste maal na de bevrijding een stoomtram. Het was echter nog maar een proefrit.

Voor de tweede maal in betrekkelijk korte tijd wordt Spijkenisse door een typhus-epidemie getroffen. Evenals de vorige maal ligt de

oorzaak in het gebruik van drinkwater uit de haven. Deze haven is wel een getijde-haven, maar de riolen lopen er ook op uit.

10 Mei 1945. Vandaag reden enkele trucks van het Canadese leger het dorp binnen. (zie foto) Onder groot enthousiasme van de bevolking werden zij ingehaald. Iedereen probeerde een eindje mee te rijden. De Canadezen deelden cigarettten en handtekeningen uit (zie Vermaat handtekening op copie). Wij trachtten alle dingen, die verstopt waren voor de Duitsers, weer te voorschijn te halen. O.a. een luchtbandenwagen, een personen-auto van Gijs Wils, fietsen, goud en zilver, pamfletten enz. Soms was alles zo goed verstopt, dat wij het met grote moeite konden vinden. Onze voedselvoorraden bleven echter nog verstopt, want de hongersnood was helemaal nog niet voorbij.

13 Mei 1945. Vandaag is de polder "Grijpland" weer droog gevallen. De Duitsers hadden deze polder dras gezet vlak voor de bevrijding. De gezaaide gewassen waren dood.

Maandag 14 Mei 1945 landde piloot van der Poest Clement met zijn vliegtuigje op de grote wei, die nu palen-vrij was. Terwijl hij de groeten aan zijn ouders overbracht bij zijn familie, stond het vliegtuig tussen de koeien.

Van nu af aan hoor je, dat er weer iemand thuis gekomen is. Dit gaat zo door tot half Juni. Deze mensen waren ergens in den lande ondergedoken, gevangen genomen, in Duitsland te werk gesteld.

Einde Mei komen de eerste 70 Nederlandse officieren terug uit Duitse krijgsgevangenenkampen. Na de Mei-dagen van 1940 werden alle Nederlandse officieren vrij gelaten. Later moesten allen zich weer melden, waarna zij tot het einde van de oorlog krijgsgevangen werden gehouden. Lange tijd zaten zij in het gevangenen-kamp te Stanislaw in Polen, nu Rusland.

Niet alle Nederlandse officieren hadden zich gemeld. Sommige doken onder. Zij hebben zich jaren verborgen moeten houden en kregen dus ook geen distributie-kaarten voor voedsel.

Op de landbouwbedrijven van gevangenen N.S.B.-ers werden door de overheid zetbazen aangesteld. Toen dacht men nog deze bedrijven van de N.S.B.-ers af te nemen. Later in de zomer, toen de grootste scherpte van de vergelding er af was, werden de bedrijven toch weer terug gegeven.

24 Mei 1945 kwamen 2 gevangenen uit de Oude School onder bewaking stro halen om op te slapen.

Eind Mei 1945. In de provincies Zuid-Holland en Utrecht werken de stroomvoorzieningen weer voor belangrijke doeleinden. Voor algemeen gebruik was er nog geen electriciteit.

Door de overheid is de "Politieke Opsporings Dienst" (P.O.D.) in het leven geroepen. Deze dienst houdt zich bezig met aanklachten tegen landverraders en collaborateurs.

6 Juni 1945. De burgemeester der gemeente Poortugaal maakt bekend: "Degenen, die bereid zijn om te helpen bij het uit de grond

halen en te bestemder plaatse brengen van de vanwege door de Duitse Wehrmacht in de onderscheidene landerijen geplaatste palen, zich gelieve aan te melden ten Raadhuijze op Woensdag 13 Juni a.s. des morgens om 10 uur".

Het "voedselcomitee", dat eerder vermeldt wordt, was op 6 Maart 1945 opgericht. Het bestond uit:

<i>F. v.d. Poest Clement</i>	<i>voorzitter/burgemeester</i>
<i>Dr. J. v.d. Spek</i>	<i>Directeur Delta-Ziekenhuis</i>
<i>Ds. Reddingius</i>	<i>Hervormd predikant</i>
<i>Ds. de Groot</i>	<i>Gereformeerd predikant</i>
<i>Pater Brink</i>	
<i>J. v.d. Leen</i>	<i>administrateur Delta-Ziekenhuis</i>
<i>Jac. Schaberg</i>	<i>veehandelaar</i>
<i>G.J.J. Heestermans</i>	<i>crisis-controleur</i>
<i>G.J. Vermaat</i>	<i>landbouwer</i>
<i>Mosterd</i>	<i>crisis-controleur</i>

Dit comitee werd in de volksmond "Snert-commissie" genoemd. Het heeft echter zeer goed werk verricht door de ergste hongersnood in Poortugaal te voorkomen. Op 23 Juli 1945 werd het Comitee opgeheven.